

INSTRUIREA PROFESIONALĂ CONTINUĂ A PERSONALULUI DE SPECIALITATE DIN BIBLIOTECI

Lilia POVESTCA

E-mail: lpovestca@bnrm.md

Biblioteconomistele din România, Râpeanu și Dovîncă [6, p. 1], analizând competențele „Noului bibliotecar”, au concretizat că specialiștii necesită capacități de a identifica, accesa, organiza, interpreta și evalua cunoștințele și informațiile sub toate formele și formatele. Plus la toate, bibliotecarul trebuie să fie un comunicator foarte experimentat și instruit, care să răspundă eficient nevoilor de informare ale utilizatorilor. De asemenea, bibliotecarii devin actori importanți în procesul educațional contemporan. Atitudinea pasivă nu mai este acceptată, iar competența profesională devine primordială în atingerea succesului.

Conform datelor statistice, la 1 ianuarie 2022, în Republica Moldova, sistemul național de biblioteci (SNB) constituia 2 631 de instituții, în care activau 3 981 personal de specialitate [5]. Participarea bibliotecarilor la formarea profesională continuă, în contextul educației formale, nonformale și informale, a avut un impact pozitiv asupra capacităților profesioniștilor din domeniu de a presta servicii de calitate și produse informaționale în corespundere cu nevoile beneficiarilor.

În comunicarea de la evenimentul profesional Simpozionul „Anul Bibliologic 2020”, intitulată *Activități educaționale pentru bibliotecari: răspuns la criza provocată de pandemie*, am menționat: „Toate reușitele, succesele, serviciile, proiectele de bibliotecă oferite comunității sunt și rezultatul instruirii continue. Bibliotecarul trebuie să se adapteze, să anticipeze schimbările din domeniu”.

Analizând instruirea continuă a bibliotecarilor în perioada 2020-2021, această afirmație s-a adevărat. Anul 2020 ne-a arătat că bibliotecarii trebuie să se adapteze/anticipeze perioadele de criză. În acest sens, în perioada pandemiei de COVID-19, sistemul de formare profesională continuă a personalului de specialitate din bibliotecile Republicii Mol-

dova s-a adaptat forțat și a continuat, în anul 2021, să se acomodeze la noul context de învățare, prin utilizarea mijloacelor educaționale digitale și de comunicare. Aproape 80% (3 467) din personalul bibliotecilor au participat la cel puțin o activitate de educație formală/nonformală din totalul personalului de 3 981 de persoane, ceea ce a făcut posibilă continuarea activității profesionale, prestarea serviciilor și produselor de bibliotecă de calitate. Pandemia „a zguduit” organizarea programelor educaționale, dar în niciun caz nu a pus sub semnul întrebării angajamentele furnizorilor de educație continuă pentru bibliotecari: Centrul de Formare Continuă al Universității de Stat din Moldova, Centrul de Formare Profesională Continuă în Biblioteconomie și Științe ale Informării din cadrul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova (CFPC, BNRM); Centrul de Formare din cadrul Bibliotecii Naționale pentru Copii „Ion Creangă” (CEF, BNC); Campusul Competențelor din cadrul Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu”, centrele biblioteconomice departamentale și teritoriale.

Centrele biblioteconomice au dat startul activităților educaționale în regim online, au elaborat și difuzat tutoriale de utilizare a platformelor de instruire. Comunitatea bibliotecară a înțeles cât de importantă este dezvoltarea profesională, participarea la instruirile formale, nonformale, indiferent de forma de organizare, față în față sau la distanță, pentru a-și forma competențe digitale, a asimila rapid tehnologiile informaționale și comunicaționale, a studia și utiliza platforme educaționale, aplicații, inclusiv o serie de subiecte din domeniu.

În baza observațiilor, analizei rapoartelor de activitate ale centrelor biblioteconomice, ofertelor educaționale integrate (<http://www.bnm.md/index.php/profesional/formarea-profesionala-continua>), putem afirma că procesul de formare profesională continuă a personalului de specialitate în anul 2020 nu a fost stopat. Instruirea bibliotecarilor s-a desfășurat în formatul online, prin platformele Zoom, Google Meet etc. Unele centre biblioteconomice teritoriale au achiziționat platforma Zoom (Telenești, Orhei, Ungheni). În linii generale, centrele biblioteconomice teritoriale au coordonat și prestat activități de formare continuă pentru bibliotecile publice din rețea: consultații, întâlniri metodice, seminare, traininguri, ateliere profesionale. Criza epidemiologică a

limitat la maximum organizarea seminarelor practice în teritoriu. Au fost utilizate activități de *mentorat* – o practică ce duce la dezvoltarea relațiilor de colaborare și învățare între bibliotecari (de exemplu: bibliotecile din raionul Călărași, satele Horodiște, Temeleuți, au acordat ajutor practic bibliotecilor din Bahmut și Vălciनेț în aranjarea corectă a colecțiilor de publicații; bibliotecile din Onișcani, Dereanu au acordat consultații metodologice privind organizarea aparatului informativ-bibliografic, aranjarea corectă a colecțiilor de publicații bibliotecarilor din Rădeni, Hoguești).

Au fost utilizate practici recomandate de CFPC (BNRM), în calitate de centru biblioteconomic național: suport documentar și informațional prin e-mail; consultații individuale online etc.

Bibliotecarii din SNB au participat în mod activ la acțiuni educaționale, organizate de furnizorii de formare continuă la diferite subiecte:

- evaluarea bibliotecii publice: implementarea prevederilor reglementate;
- elaborarea portofoliului serviciilor moderne de bibliotecă;
- recomandări pentru organizarea și desfășurarea Programului Național *LecturaCentral*, edițiile a III-a și a IV-a;
- elaborarea Regulamentului de organizare și funcționare a bibliotecii publice teritoriale;
- statistica și evaluarea activității de bibliotecă (formularul 6-c);
- difuzarea selectivă a informației;
- crearea infograficelor, chestionarelor online;
- instruirea bibliotecarilor în educația media, domeniul informării alegătorilor etc.

Participarea în cadrul proiectelor este o oportunitate pentru bibliotecari de a se instrui. În perioada de referință, personalul de specialitate din biblioteci a fost ghidat în cadrul proiectelor: „Educație Media”, „Eu sunt promotorul schimbării”, „Bibliotecile – spații democratice de informare” etc. În această ordine de idei, menționăm că, în cadrul implementării Proiectului „LecturaCentral”, CFPC (BNRM) a organizat patru instruirii pentru cca 400 de participanți din SNB prin implicarea experților din diverse domenii (filosofie, filologie, biblioteconomie etc.).

Un aport special în dezvoltarea profesională a tinerilor specialiști și

a celor începători a fost participarea la edițiile Academiei de Vară „Lectura și universul tehnologiilor informaționale” (2020), „Competențele digitale și mediul virtual” (2021), sub egida Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova, unde au fost instruiți 41 de tineri bibliotecari/bibliotecari începători din diferite tipuri de biblioteci din țară și din România [3].

De asemenea, menționăm că furnizorii de programe educaționale nonformale sunt orientați spre elaborarea unor oferte educaționale relevante. Centrele biblioteconomice teritoriale au devenit mai active în elaborarea studiilor privind identificarea necesităților de formare pentru crearea suportului curricular și documentar (de exemplu: Râșcani, Drochia, Bălți, Orhei etc.).

La capitolul informare și promovare, au fost difuzate produse educaționale, documentare, a fost asigurată prezența centrelor de formare în rețeaua de socializare Facebook. Au fost elaborate materiale promoționale, publicații metodologice, intervenții în cadrul reuniunilor profesionale etc. În acest sens, în perioada anilor 2020-2021, au fost conceptualizate și editate materiale metodologice „Biblioteca – contribuții la dezvoltarea comunității armonioase, de ordine și respect” (2020), „Dezvoltarea competențelor din perspectiva învățării pe tot parcursul vieții: rolul și locul lecturii” (2021); primul manual practic „Biblioteconomie și științe ale informării”; suportul educațional „Educația informală a personalului de specialitate din biblioteci” (autoare: L. Povestca), toate apărute sub egida BNRM. Remarcăm și lucrarea „Ludicul în biblioteci” (autoare: L. Kulikovski) apărută sub egida Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu” etc.

În perioada pandemică, bibliotecarii au sesizat importanța educației informale. Astfel, s-au documentat individual pe internet, din cărți/reviste de specialitate pentru a acumula cunoștințe, deprinderi și comportamente specifice. Au explorat diferite domenii pentru a-și forma noi competențe profesionale și personale. Bibliotecarii s-au autoinstruit pentru a acumula experiențe din lumea biblioteconomică prin comunicare la diferite întruniri, prin accesarea informațiilor de pe site-urile altor biblioteci etc., ceea ce le-a oferit un suport în procesul de atestare, fiindu-le conferite/confirmate categoriile de calificare.

În continuare, vom analiza situația privind instruirea personalului de specialitate din bibliotecile Republicii Moldova în perioada 2020-2021.

Potrivit Codului educației al Republicii Moldova [1, p. 17], formarea competențelor profesionale ale personalului de specialitate din biblioteci poate fi realizată prin:

Educație formală – ansamblul acțiunilor didactice și pedagogice proiectate instituțional prin structuri organizate sistemic, pe niveluri și cicluri de studii, în cadrul unui proces de instruire realizat cu rigurozitate, în timp și spațiu;

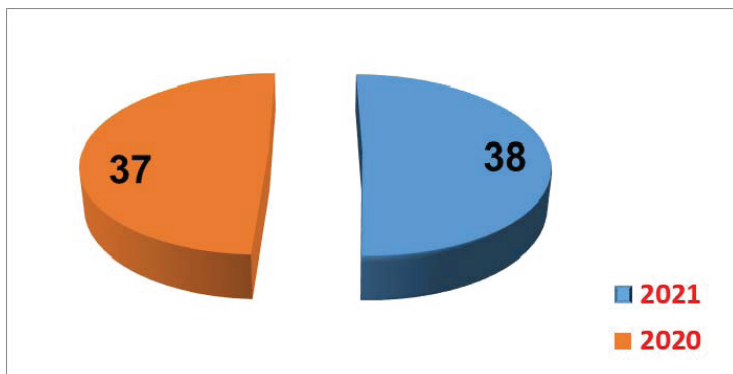
Educație nonformală – ansamblul acțiunilor instructive proiectate și realizate într-un cadru instituționalizat extrașcolar, constituit ca o punte între cunoștințele asimilate la lecții și cunoștințele acumulate în contextul educației informale;

Educație informală – ansamblul influențelor instructive și pedagogice exercitate spontan și continuu asupra individului în familie, în localitate, în cartier, în stradă, în (micro)grupuri sociale, în mediul social (cultural, profesional, economic, religios etc.), în comunitate (națională, zonală, teritorială, locală) și prin mass-media (presa scrisă, radio, televiziune etc.).

Din cele expuse se poate observa că analizarea caracteristicilor educației nonformale se realizează prin raportarea la cea formală, instituționalizată. Educația nonformală este mai flexibilă și mai deschisă în raport cu interesele și posibilitățile formabilului. În pofida unei asemenea abordări, educația nonformală și cea formală sunt interdependente. Putem afirma cu certitudine că cele trei forme se sprijină și se condiționează reciproc.

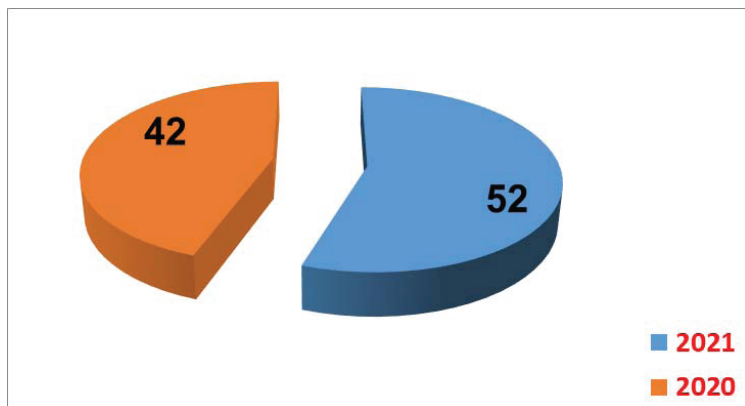
Comparând datele privind numărul de ore per angajat în SNB și aparte în biblioteci publice teritoriale, constatăm următoarea situație: în 2021 are loc o mică creștere de la 37 la 38, respectiv de la 42 la 52 (vezi diagramele nr. 1, nr. 2).

Diagrama nr. 1. Numărul de ore de formare per angajat în SNB

Sursa: Elaborată de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică [4, 5]

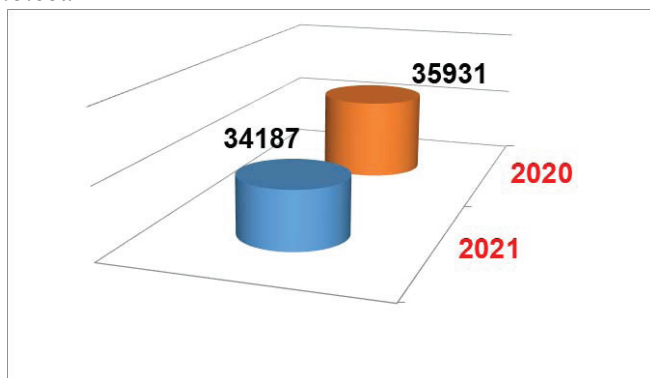
Diagrama nr. 2. Numărul de ore de formare per angajat în bibliotecile publice teritoriale

Sursa: Elaborată de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică [4, 5]

Analiza datelor privind participarea personalului de bibliotecă la activității de educație formală (2020-2021) atestă că în anul 2021 crește numărul de ore de instruire – cu 3 818; de asemenea, crește cu 134 numărul de participanți (vezi Diagrama nr. 3).

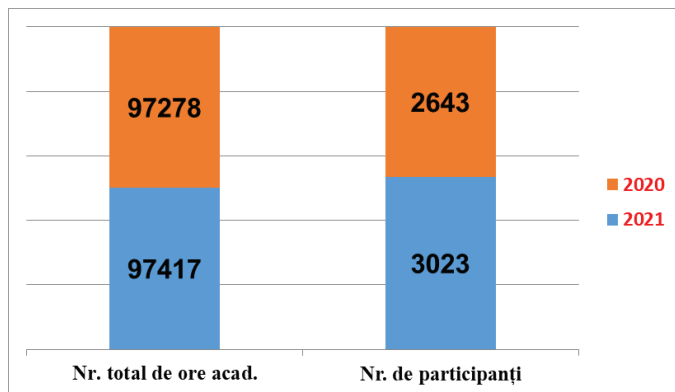
Diagrama nr. 4. Numărul de ore de instruire nonformală organizată de bibliotecă

Sursa: Elaborată de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică [4, 5]

Situația cu privire la participarea personalului de bibliotecă la activități de educație nonformală organizate de bibliotecă este următoarea: în anul 2021 are loc o descreștere a numărului de participanți de la 1 145 la 1 121 în anul 2020. Prin urmare, indicatorii cu referire la instruirea personalului de specialitate realizate în afara instituției sunt în creștere: de la 97 278 de ore academice la 97 414 în anul 2021; de la 2 643 număr de participanți la 3 023 în anul 2021 (vezi Diagrama nr. 5).

Diagrama nr. 5. Instruirea personalului realizată în afara instituției

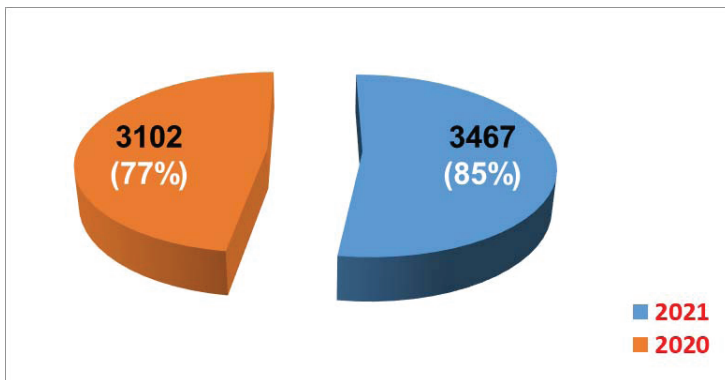

Sursa: Elaborată de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică [4, 5]

Deși educația permanentă este adânc înrădăcinată în realitatea socială, baza ei imediată este individul. În unele cazuri, existența lui este călăuzită de multiple motivații și aspirații către diverse obiective. În alte cazuri, el selectează câteva valori drept semnificative pentru propria existență. Aceasta generează câteva întrebări: Dorește bibliotecarul modern să fie educat pe tot parcursul vieții? În ce măsură dorește să studieze într-un anumit mod? Cum influențează motivația pentru formarea profesională continuă bibliotecarul de azi? [7, p. 69]

Analizând numărul participanților la cel puțin o activitate de educație formală/nonformală, constatăm că are loc o creștere, de la 77% în anul 2020 la 85% în anul 2021 (vezi Diagrama nr. 6).

Diagrama nr. 6. Numărul participanților la cel puțin o activitate de educație formală/nonformală

Sursa: Elaborată de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică [4,5]

În contextul evoluției tehnologiilor informaționale și comunicaționale, la instruirea continuă a specialiștilor din domeniul infodocumentar este important să se ia în considerare specificul instruirii la adulți:

- au nevoie să știe de ce trebuie să învețe un anumit lucru;
- învață mai bine experimentând;
- acceptă învățarea ca un proces de rezolvare a problemelor;
- învățarea este productivă când subiectul constituie pentru ei valoare cu aplicabilitate imediată;

- instrucțiunile trebuie să se focuseze mai mult pe proces și mai puțin pe conținutul ce urmează a fi însușit;
- sunt mai interesați de subiectele care se referă la profesia sau la viața lor personală. [2, p. 10-11]

Referințe bibliografice:

1. Codul educației al Republicii Moldova: nr. 152 din 17.07.2014. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2017, nr. 319-324, 24 oct., pp. 17-52.
2. COȘERI, Tatiana. Instituția care învață: designul instruirii continue a adulților. In: BiblioPolis. 2004, nr. 2, pp. 9-13. ISSN 1811-900X.
3. POVESTCA, Lilia. Academia de Vară pentru Bibliotecari – 2021. In: Magazin bibliologic [online]. 2021, nr. 3-4, pp. 215-218. [citat 08.09.2022]. DOI 10.5281/zenodo.5769834.
4. Raport statistic centralizator privind activitatea sistemului național de biblioteci în anul 2020 [online]. [citat 08.09.2022]. Disponibil: <http://www.bnrm.md/index.php/statistica/statistica-de-biblioteca>
5. Raport statistic centralizator privind activitatea sistemului național de biblioteci în anul 2021 [online]. [citat 08.09.2022]. Disponibil: <http://www.bnrm.md/index.php/statistica/statistica-de-biblioteca>
6. RÂPEANU, Anca Cristina, DOVÎNCĂ, Corina. Education for Library Professionals in Romania. In: INFORUM 2007: 13th Conference on Professional Information Resources Prague, May 22-24, 2007 [citat 08.09.2022]. Disponibil: <https://www.inforum.cz/pdf/2007/rapeanu-anca.pdf>
7. Teoria și practica educației nonformale în Republica Moldova: Studiu monografic. Chișinău: CEP USM, 2022, 132 p. ISBN 978-9975-159-13-5.